

Nr 57

Utlåtande i anledning av väckta motioner om forskning rörande ungdomens situation i dagens samhälle.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 625 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 770 av herr *Hedlund m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att Kungl. Maj:t må föranstalta om åtgärder för en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle i det syfte som angivits i motionerna.

I motionerna anföres, att samhället undergår en snabb utveckling, vilket bl. a. medfört att uppfostringsfrågorna nu är av en helt annan natur än förr. Slitningar mellan generationerna uppstår. Ungdomen själv befinner sig i en helt ny situation, bl. a. genom den stora omflyttningsprocess som pågår. Ungdomen kan ej få det stöd från föräldrarna den behöver, och föräldrarna vet mycket litet om de problem som möter ungdomen i den nya miljön. Allt fler ungdomar går nu i skolor med heldagsundervisning, och de problem som därvid uppkommer vet de flesta föräldrar icke mycket om. Massmedia som TV påverkar ungdomen, men man vet föga om de konflikt-situationer detta kan medföra gentemot den gamla familjens normer. Giftmål mellan individer med olika beteendemönster ökar, men vad detta betyder för uppfostran känner man föga till.

Från samhällets sida görs mycket för att korrigera och återanpassa, men den förebyggande verksamheten har betraktats med stark skepsis. Att motivera stödet åt ungdomsverksamheten enbart med att denna skall motverka asocialitet är dock alltför snävt och förlegat. Det är mer betydelsefullt än någonsin att ungdomen ges en fostran till kritiskt värderande, självständigt tänkande individer. Speciellt inom föreningslivet ges möjligheter härtill. Samhällets stöd i detta sammanhang är troligen alltför ringa. Ungdomsfostran bör ses som en friskvård. Det ligger emellertid alltför mycket av »tro» bakom de åtgärder som vidtages. En forskning om ungdomens situation i dagens samhälle borde avsevärt underlätta ställningstagandena och ge samhällsinsatserna en bättre inriktning och omfattning.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 770.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från socialstyrelsen och sociologiska institutionen vid Stockholms universitet.

Socialstyrelsen hänvisar till 1962 års ungdomsutredning och direktiven för denna. I sitt betänkande I har utredningen anfört, att utredningsarbetet

kräver ingående studier och undersökningar och att dessa undersökningar, vilkas utgångspunkt är det nuvarande ungdomsarbetet, anses böra inriktas på sociologiska, socialpsykologiska, personlighetspsykologiska och pedagogiska frågeställningar. En undersökning av hela ungdomsarbetet har dock ansetts bli omfattande och dyrbar. Man kommer därför att för närvarande begränsa kartläggningen. Som delfrågor i den aktuella undersökningen anges bland annat urbaniseringen, kontakten mellan generationerna och förhållandet mellan de skilda generationernas attityder och värderingar. Viss forskning har således redan påbörjats.

Styrelsen anför vidare, att en ingående kännedom om ungdomens situation i samhället är en av förutsättningarna för att det allmännas åtgärder för ungdomens vård och fostran skall vinna önskad effektivitet. Även om resultatet av den önskade forskningen kan komma all ungdom till godo, bör det kanske dock främst kunna utnyttjas på den förebyggande vårdens område. Sålunda skulle dessa rön kunna tillvaratagas såväl för olika praktiska åtgärder inom den förebyggande barna- och ungdomsvård, vilken i nuvarande barnavårdslag anförtrotts kommunerna, som i den upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor, vilken bedrivs av statens ungdomsråd och organisationerna. Ehuru det forskningsarbete, som redan äger rum, delvis berör de i motionen angivna frågeställningarna, anser socialstyrelsen det därför värdefullt, om ramen för forskningsarbetet skulle kunna vidgas. Detta forskningsarbete bör kunna samordnas med de undersökningar, som 1962 års ungdomsutredning tagit initiativ till. Direktiven för utredningen bör kunna vidgas i anslutning till vad i motionerna anförts.

Sociologiska institutionen anför, att särskilt ungdomarnas attitydbildning under pubertet och adolescens bör göras till föremål för systematiska studier. Framför allt bör intresse ägnas åt de små organiserade grupperna bland ungdomen. Institutionen lämnar vidare uppgifter om forskning som redan pågår vid institutionen dels i samarbete med statens institut för byggnadsforskning om ungdomens miljöbetingelser och dels med skolöverstyrelsen i fråga om ungdomsarbetets metodik. Det behövs emellertid en akademisk lärostol i socialekologi.

Institutionen framhåller avslutningsvis att motionerna avser att skapa en grundval för samhällsåtgärderna till förmån för ungdomens medborgarfostran genom att utnyttja de små, organiserade grupperna. Motionärerna vill denna väg säkra ungdomens anslutning till samhällets normer och dess träning i demokratiska samarbetsformer. Någon bättre väg till detta mål känner forskningen ej.

Utskottet

I motionsyrkandet hemställs om åtgärder för en grundläggande och kon-
tinerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle.

Motionärerna synes förmäna att samhällets stöd till ungdomsverksamheten är alltför ensidigt inriktat på strävandena att motverka asocialitet. Även den välanpassade ungdomens problem bör ägnas uppmärksamhet, och målet härvidlag bör vara en fostran av ungdomen inom hem, skola och föreningsliv till kritiskt värderande, självständigt tänkande individer. En forskning om ungdomens situation kräves för att samhällets insatser skall få den rätta nivåriktningen och omfattningen.

Utskottet anser de i motionerna berörda frågorna värda stort beaktande. Såvitt utskottet kunnat finna är emellertid problemen för ungdomen i stort och således icke endast för den missanpassade ungdomen i stor utsträckning redan uppmärksammade i den praktiska ungdomsverksamheten, inom forskningen och vid målsättningen för samhällets aktivitet på skilda områden.

Utskottet vill som exempel på nyss antydda förhållanden hänvisa till de aktioner för upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor m. m. i syfte att främja ungdomens anpassning i samhället som igångsatts enligt förslag av statens ungdomsråd. Verksamheten riktar sig till föräldrarna och har till syfte att göra dessa medvetna om sitt föräldraansvar. Rådet har i uppdrag att taga behövliga initiativ för en intensifiering av detta arbete. Utskottet vill framhålla att upplysningsverksamheten är avsedd att nå föräldrar i gemen och icke endast dem som har barn med anpassningssvårigheter.

Utskottet vill i övrigt med anledning av vad motionärerna anfört beträffande ungdomsarbetets inriktning endast erinra om följande, av föredragande departementschefen i årets statsverksproposition under åttonde huvudtiteln gjorda, av riksdagen godkända uttalande. Departementschefen anför i fråga om formerna för statsbidrag till ungdomsorganisationerna och efter anmälan av ett av 1962 års ungdomsutredning avgivet betänkande om stöd åt ungdomsorganisationernas centrala verksamhet (SOU 1963: 67) bl. a. följande:

Det måste också från samhällets synpunkt anses vara mindre tillfredsställande att endast stimulera ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande och mot olika slag av missanpassning förebyggande verksamhet och bortse från den mycket betydelsefulla samhällsfostrande och personlighetsutvecklande uppgift som ungdomsorganisationerna fyller. Jag delar därför helt utredningens uppfattning att tiden nu är mogen för att målsättningen för samhällets stöd till ungdomsorganisationerna vidgas till att omfatta såväl deras samhällsfostrande och idéinriktade verksamhet som deras allmänt ungdomsfrämjande arbete.

I den pågående omdaning av vårt skolväsende har statsmakterna vid olika tillfällen starkt betonat skolans personlighetsutvecklande uppgift inom alla skolformer och angivit denna som en av de grundläggande principerna i det nya skolväsendet. I den nu för riksdagen framlagda propositionen nr 171 angående reformering av de gymnasiala skolorna m. m. anför föredragande departementschefen härom bl. a. följande.

Denna grundsyn bör komma till klart uttryck i läroplanens målsättningsavsnitt under beaktande av de för det gymnasiala åldersstadiet speciella förhållandena.

En sådan målsättning för skolundervisningen, som f. ö. är intagen i skollagen, ligger uppenbarligen helt i linje med motionärernas önskemål om en fostran av ungdomar till kritiskt värderande, självständigt tänkande individer.

Vad beträffar den i motionsyrkandet upptagna frågan om behovet av forskning angående ungdomens situation i dagens samhälle må framhållas att, såvitt utskottet kunnat finna, sådan forskning redan bedrivs i icke obetydlig omfattning och att förslag beträffande ytterligare forskningsuppgifter föreligger. Utskottet vill erinra om exempelvis den uppmärksamhet 1962 års ungdomsutredning ägnat dessa frågor. Utredningen har i ovan nämnda betänkande (SOU 1963: 67) lämnat en redogörelse för verkställda, pågående och planerade undersökningar på detta område. Det anges sammanfattningsvis att undersökningsarbetet måste inriktas på sociologiska, socialpsykologiska, personlighetspsykologiska och pedagogiska frågor.

Utskottet anser sig icke ha anledning att gå närmare in på de mångsidiga forskningsuppgifter som berörts i ungdomsutredningens betänkande men vill fästa uppmärksamheten på ett par utredningar som publicerats nyligen och efter det att motionerna väckts och remissbehandlats. Utskottet åsyftar härmed undersökningarna »222 stockholmspojkar» och »Självdeklarerad brottslighet bland skolbarn i Stockholm». Den förstnämnda undersökningen innefattar djuplodande intervjuer med ett stort antal stockholmfamiljer och tar därvid upp frågor som berör exempelvis skoldisciplin, kulturmiljö och kriminalitet m. m. Den senare undersökningen har genom en anonym enkätundersökning bland skolbarn ingående belyst relationen mellan de förment laglydiga och de registrerade lagöverträdarnas kriminella belastning. Av inte minst betydelse är att undersökningarna innehåller många uppslag till fortsatt forskning. Utskottet vill understryka vikten av att sådana uppslag tillvaratages och förutsätter att så kommer att ske.

Utskottet anser det med fog kunna hävdas att såväl en stor del av de i ungdomsutredningens betänkande omförmälda forskningsuppgifterna som de båda sistnämnda undersökningarna ingalunda gäller enbart den missanpassade ungdomens problem utan avser frågor av största betydelse för hela vår ungdom. Det kan också förutsättas att de riktlinjer för ungdomsarbetet som innefattas i det ovan återgivna uttalandet i statsverkspropositionen blir vägledande även för forskningsarbetet.

Det må avslutningsvis framhållas att utskottet icke underskattar vikten av de synpunkter på ungdomsproblemen och på arbetet inom ungdomsverksamheten som anförts i motionerna. Det synes emellertid utskottet som om motionärernas önskemål redan vore i väsentlig utsträckning tillgodosedda.

Utskottet finner därför icke anledning föreslå något riksdagens initiativ med anledning av motionerna utan hemställer,

att de likalydande motionerna I: 625 och II: 770 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 november 1964

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

Samma som under utlåtande nr 56.

Reservation

av fru *Olsson* samt herrar *Carlsson* i Huskvarna, *Börjesson* i Glömminge och *Magnusson* i Nennesholm, vilka ansett att utskottet bort anföra och yrka följande:

I motionsyrkandet hemställs om åtgärder för en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle.

Motionärerna pekar på den situation som dagens ungdom befinner sig i. De snabba förändringarna har försatt ungdomen i en situation som är väsentligt olik den, som den nuvarande föräldragenerationen upplevde i sin barndom och ungdom. De stora problem som strukturomvandlingen och befolkningsomflyttningen förorsakar ungdomen bör uppmärksammas.

Stora krav ställs på den fostran till goda samhällsmedborgare, som måste vara målet för hem, skola och föreningsliv. Motionärerna pekar också på de stora insatser som samhället gör för att korrigera och återanpassa ungdom och för att förebygga brott. Den mot brott och asocialitet riktade, förebyggande verksamheten är som motionärerna framhåller både billig och effektiv.

Utskottet stöder motionärernas mening att en positiv ungdomspolitik måste föras. Målet för ungdomsverksamheten får inte begränsas till att motverka asocialitet. Den uppfattning om ungdomsfostran såsom en friskvård som motionärerna framför delas av utskottet.

De ställningstaganden som görs när samhällets insatser skall utformas måste ha en grundläggande forskning som bakgrund. Genom en grundlig forskning skulle man kunna skapa underlag för en genomtänkt och konsekvent utformning av samhällets samlade insatser för ungdomen.

I det remissvar som socialstyrelsen lämnat påpekas att viss forskning redan påbörjats. Socialstyrelsen anför att, ehuru det forskningsarbete som redan äger rum delvis berör de i motionerna angivna frågeställningarna,

vore det likväl värdefullt om ramen för forskningsarbetet skulle kunna vidgas.

Från sociologiska institutionen har anförts att särskilt ungdomarnas attitydbildning under puberteten och adolescensen bör göras till föremål för systematiska studier. Det krav som institutionen framför om en akademisk lärostol i socialekologi bör allvarligt övervägas.

Utskottet är medvetet om det goda syfte och det värde som finns i statens ungdomsråds föräldraupplysningskampanj och andra liknande kampanjer. För att flera vittsyftande åtgärder skall kunna vidtagas behöver samhället ha en grundläggande forskning om ungdomens situation i dagens samhälle.

1962 års ungdomsutredning tangerar i en del av sina undersökningar de i motionerna berörda problemen och har hittills lagt fram vissa undersökningar. De uppslag till forskning som kan komma från sådana undersökningar bör tillvaratagas och placeras in i ett större forskningsprogram om ungdomens situation.

De direktiv som ungdomsutredningen fått täcker emellertid inte de i motionerna framförda synpunkterna, varför en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle är nödvändig och önskvärd.

Under återopandande av det ovan framförda får utskottet hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 625 och II: 770 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att Kungl. Maj:t föranstaltar om åtgärder för en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle i det syfte som angivits i motionerna.